

VNS 4/2021 vp: Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko

Sisällys

Aluksi

- 1 Turvallisuus- ja toimintaympäristö haastaa turvallisuusviranomaiset**
- 2 Selontekojen merkitys ja vaikuttavuus**
- 3 Turvallisuusviranomaisten haasteet – huomioita ja nostoja**
- 4 Tulevaisuuden haasteita ja riskejä**

Aluksi

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko (2021) kuvaa laajasti sisäisen turvallisuuden tilaa ennakkoiden myös tulevaa kehitystä. Selontekoa voidaan sisältönsä puolesta pitää jatkumona Suomen turvallisuusympäristöä koskevien aiempien kuvausten osalta.

Tätä asiantuntijalausuntoa kirjoittaessani olen tarkastellut kyseessä olevaa selontekoa erityisesti kolmesta näkökulmasta: murroksessa oleva turvallisuus- ja toimintaympäristö (ml. kansallinen turvallisuus), selonteon valitut temaattiset näkökulmat sekä painotukset ja tulevaisuutta koskevat kysymykset.

Lausuntoni rakentuu luvuista, jotka tarkastelevat selonteon kontekstissa toimintaympäristöä, selontekojen merkitystä ja vaikuttavuutta, turvallisuusviranomaisten haasteita sekä lopuksi tulevaisuutta koskevia seikkoja ja tekijöitä.

1 Turvallisuus- ja toimintaympäristö haastaa turvallisuusviranomaiset

Nykyinen turvallisuusympäristömme kattaa yksilön elinpiiristä lähtien aina globaaliin tasoon asti ulottuvan kokonaisuuden, jossa pandemiat, ydinaseet sekä ympäristön ja talouden tilan muutokset hybridiuhkista puhumattakaan vaikuttavat suoraan ja paikoin nopeastikin

yksittäisen ihmisen elämään ja kansalliseen sekä sisäiseen turvallisuuteen. Tämä merkitsee vakavaa haastetta eri turvallisuustoimijoille, lainsäädännölle sekä poliittisille järjestelmille.

Tulevaisuuden osalta ja siten sisäisen turvallisuuden sekä etenkin kansallisen turvallisuuden näkökulmasta on erittäin olennaista todeta, kuinka valtio muuttuu hitaasti suhteessa toimintaympäristöön. Toimintaympäristöä tarkastellessa näyttää siltä, että tämä kuilu entisestään kasvaa sekä syvenee. Globaalisti ja etenkin turvallisuuskysymysten valossa demokratia on haastettu monin tavoin. Myös suomalainen demokratia on haasteiden edessä muun muassa alhaisen äänestysaktiivisuuden vuoksi.

Turvallisuus- ja toimintaympäristöämme määrittävät monitahoiset ja hankalasti nykyiseen toimintatapaamme sovittautuvat uhkakuvat, joita on yhtäältä vaikea tunnistaa ja jotka toisaalta kohdistuvat useamman viranomaisen tai hallinnonalan vastuulle¹. Tämä asettaa erityisesti haasteita ministeriöiden säädösvalmisteluun, joka on usein todettu hyvin siiloutuneeksi ja ministeriökeskeiseksi².

Pöysti 2019, 15: ”Kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen edellyttää erityisesti tavallisen lainsäädännön uudistamistyön jatkamista valmiuslain uudistamistarpeiden arvioinnista lähtien ja uusiin riskeihin kattavasti varautumiseksi tilanteissa, joissa normaali- ja poikkeusolojen erottaminen toisistaan on yhä vaikeampaa ja sotilaallisiakin keinoja käytetään muulloinkin kuin perinteisessä laajamittaisessa sodassa.”³

Merkittävä kysymys liittyy siihen, kuinka nykyisissä oloissa (ml. perustuslaki) on mahdollista siirtyä kohti joustavampaan ja ennakoivampaan lainsäädäntöön. Ainakin turvallisuus- sekä valmius ja varautumiskysymysten osalta tämä näyttää tarpeelliselta. Lisäksi on ilmeistä, että viranomaisten sujuvaa arkea ja siten turvallisuuden (ennakoivaa) tuottamista ei edistä vahvat yksilönsuojaa korostavat tulkinnat.

Turvallisuusympäristömme ja sieltä nousevat uhkakuvat ovat hyvin pitkään olleet horisontaalisia, sen sijaan Suomen turvallisuushallinto ja sitä kautta monet sen käytännön ratkaisut ovat yhä vertikaalisia.⁴ Esimerkiksi Covid-19 pandemia toi esiin merkittäviä puutteita tai ongelmia tilannekuvassamme ja ennakkoinnissa, toimivaltuuksissa sekä lainsäädännössä. Tulevan osalta kysymys on erityisesti siitä, kuinka pystymme entistä paremmin varautumaan

¹ Ks. esim. Laitinen & Huhtinen, 2021; Kansallinen riskiarvio 2018; Supo 2019 ja 2020 kansallisen turvallisuuden katsaus.

² Ks. esim. Oikeusministeriö (2019) näkemyksistä lainvalmistelun kehittämisestä.

³ Ks. myös ks. Keinänen ja Lonka 2020.

⁴ Ks. esim. Joenniemi 1993; Laitinen 1999.

ja tunnistamaan erilaiset uhkakuvat. Toisin sanoen, opimmeko ja jos niin, niin kuinka hyvin. Kuinka varautua ja tuottaa turvallisuutta on erittäin olennainen kysymys.

Nykytilan ja tulevaisuutta koskevat haasteet voi kiteyttää kysymällä, että jos Suomen valtio perustettaisiin nyt, niin millaisia turvallisuusorganisaatioita, rakenteita, lainsäädäntöä ja prosesseja luotaisiin?

Koronapandemia on osoittanut, kuinka (kansallisen) turvallisuuden kysymykset eivät ole kenenkään eivätkä minkään tahon yksityisomaisuutta. Kansallinen, ml. sisäinen turvallisuus on valtion, kansakunnan, yhteiskunnan ja kansalaisten yhteinen tavoite- ja tahtotila, josta tulee huolehtia, jotta muut yhteiskunnalliset toiminnot ja kansalaisten hyvinvointi sekä oikeudet voivat kukoistaa. Koronapandemia käytännössä kertoi kansalaisille, että sinun terveytesi ei ole vain sinun asiasi, vaan myös yhteiskunnan ja valtion asia⁵. Valtion ja kansalaisen turvallisuus rakentuu erilaisista tekijöistä. Suvereenin valtion historiallisena ideana on suojata ihmisiä, kansakuntaa ja yhteiskuntaa niin ulkoisilta kuin sisäisiltäkin uhilta tarvittaessa kovinkin toimenpitein.⁶

Kysymys usein esillä olevasta yhteiskunnan ja yksilön resilienssistä tarkoittaa, että viranomaisten niukentuvat resurssit edellyttävät kansalaisilta kykyä ottaa vastuuta teoistaan ja hyvinvoinnistaan. Mikäli yksilö ei kykene huolehtimaan itsestään, on hänen panoksensa myös yhteisen edun eteen hyvin vaatimaton. Selonteon kirjaus siitä, kuinka ihmisen ominaisuudet määrittävät sen millaisia turvallisuusongelmia arjessaan kohtaa tuntuu hiukan oudolta – toki elinolosuhteilla merkitystä kuten aina.⁷

Turvallisuusympäristön muuttuessa ja turvallisuuden hallinnan monimutkaistuessa ennakkoinnin ja yhteistyön tarve eri turvallisuustoimijoiden kesken lisääntyy. Siten hallintorakenteet, prosessit ja esimerkiksi tulosjohtaminen kohtaavat maailman, jossa yhä monimutkaisemmat uhkakuvat tekevät niiden tarkan määrittelyn hankalaksi. Tämä koskee yhtä lailla yksittäistä hallinnonala.⁸

Turvallisuusympäristön ja uhkakuvien muutokset ovat pakottaneet luomaan erilaisia poikkeahallinnollisia yhteistyötoimintoja ja verkostoja. Covid-pandemian tavoin esimerkiksi maahanmuuttoon ja turvallisuuskysymyksiin liittyvässä hankkeessa on tunnistettu useita viranomaisten sujuvaa yhteistyötä haittaavia lakeja, tulkintoja ja tietojärjestelmiä, jotka eivät

⁵ Tältä osin on nähtävissä, kuinka pandemian edetessä ajattelu ja siten toiminta on muuttunut esim. suhteessa yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

⁶ Ks. Laitinen ja Huhtinen 2021.

⁷ 2001 WTC -iskujen jälkeen Suomessa erityisesti terrorismia pelkäsivät Itä-Suomessa asuneet varttuneet naispuoliset kansalaiset, ks. Laitinen 2007.

⁸ Ks. esimerkiksi Norjan uhka-arvio 2021 (Police Threat Assessment, 2021, Norway).

aina edistä hyvällä tavalla järkevää yhteistyötä⁹. Yleisesti ottaen tämä haaste koskee useita eri hallinnonaloja ja sektoreita kuten esimerkiksi ihmiskauppaan ja työperäiseen riistoon liittyvää problematiikkaa. Tähän liittyen meillä on ollut esillä huomattavia haasteita liittyen henkilöllisyyden tunnistamiseen¹⁰. Kysymys siiloista, toimivaltaisista viranomaisista, pirstaleisesta lainsäädännöstä ja huonosta tiedonkulusta on arkipäivää, mikä haittaa kustannustehokkaasta ja vaikuttavaa turvallisuutta tuottavaa viranomaistoimintaa liian usein.

Yhteiskunnan haavoittuvuuksien lisääntyminen tapahtuu osin huomaamatta ja ennalta arvaamatta eri hallinnonalojen ja laajan toimijajoukon ratkaisujen seurauksena. Yhtäällä muuttuvan turvallisuusympäristön tila tarkoittaa, että hallintorakenne, prosessit ja esimerkiksi tulosjohtaminen kohtaavat maailman, jossa yhä monimutkaisemmat uhkakuvat tekevät niiden tarkan määrittelyn hankalaksi. Uhat kietoutuvat toinen toisiinsa ja uppoutuvat muiden ilmiöiden sisään.

Uhkien tarkasteleminen irrallisina, yksittäisinä, helposti nimettävänä ja jonkin sektorin vastuualueelle yksinomaan kuuluvina tai sille kuulumattomina antaa uhista vääränlaisen käsityksen. Tällöin juuri ne ominaispiirteet, joita kompleksisuus mukanaan tuo – jäävät huomioimatta ja lopulta ymmärtämättä. Tullaan löytäneeksi tehokkaita ratkaisuja osaongelmiin kadottaen samalla kosketuspinta kokonaisongelman luonteeseen¹¹. Koronapandemia on, ikävällä tavalla tosin, osaltaan kirkastanut edellä todetun ajattelun ja toiminnan hankaluudet.

Tämän kehityksen valossa yksityiskohtaiset erilaisia toimijasektoreita listaavat erilliset selonteot eivät välttämättä edistä sellaista ymmärrystä eikä siten toimenpiteitä, joita tulevaisuuden kansallisen ja sisäisen turvallisuuden haasteet edellyttäisivät.

2 Selontekojen merkitys ja vaikuttavuus

Turvallisuutta erin tavoin käsittelevien selontekojen merkitys nähdään huomattavana, mitä ilmentää osaltaan niiden valmisteluun sekä käsittelyyn osoitetut resurssit. Pelkästään näistä syistä niitä pitää puntaroida kriittisesti. Suomessa on viime vuosina julkaistu huomattava määrä erilaisia turvallisuuteen (laajasti ymmärrettynä), uhkakuviin ja eri viranomaistahojen toimintoihin liittyviä strategioita ja periaatepäätöksiä. Erilaisten strategisten dokumenttien määrää selittää myös hallinnollis-kulttuuriset rakenteet ja prosessit sekä tulosoajausmekanismi. Niiden avulla on mahdollista perustella erilaisia kehittämis- ja resurssitarpeita. Vakavampi ja periaatteellisempi kysymys kuuluukin, onko julistusten jälkeen

⁹ Mises-hanke (2020) Kehittämistarpeet maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten selvittämistoiminnassa ja yhteistyössä ulkomaalaisasioiden käsittelyssä. Raportti viranomaiskäyttöön (TL IV).

¹⁰ Erityisesti työperäisessä maahantulossa on todettu merkittäviä kehittämistarpeita eri viranomaisten taholta.

¹¹ Heino, Huotari, Laitinen 2020.

uusille suuntaviivoille osoitettu käytännössä riittävät resurssit tai onko kuvatut toimintaympäristön muutokset todella vaikuttaneet hallinnon ja instituutioiden toimintatapojen ja johtamisen konkreettiseen muutokseen.

Toimintaympäristöämme on jo pitkään kuvattu sellaiseksi, mikä edellyttää entistä moniulotteisempaa ja poikkihallinnollisempaa tarkastelua, analyysia ja toimenpiteitä. Tässä valossa on paikallaan pohtia, että edistävätkö nämä erilliset turvallisuusselonteot kustannustehokkaampaa ja vaikuttavampaa tekemistä, joka kykenee vastaamaan tunnistettuihin haasteisiin vai peräti päinvastoin?

On luonnollisesti tärkeää, että (kansalliseen) turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä keskustellaan laajasti ja strategisesti edes näiden selonteiden yhteydessä. On kuitenkin kysyttävä, että mitä niillä lopulta tavoitellaan, ketä ja mitä varten ne ovat kirjoitettu sekä ennen kaikkea mitä niistä seuraa. Sisäisen turvallisuuden osalta on paikallaan todeta, että sen painoarvo, ns. omien selonteiden myötä, on julkisessa keskustelussa vahvistunut verrattuna aiempiin vuosikymmeniin. Selonteot ovatkin mitä suurimmassa määrin viestintää, joilla pyritään luomaan mm. uskottavuutta sekä oikeuttamaan erilaisia resursseja.

Vuosien varrella esimerkiksi hallintovaliokunta (HaVL 6/2009) ja ulkoasiainvaliokunta (UaVM 5/2009 ja 1/2013) ovat kiinnittäneet huomiota selonteiden merkitykseen ja vaikuttavuuteen. Lisäksi oikeuskansleri Jaakko Jonkka lausueessaan Hallbergin komitean mietinnöstä nosti esiin, kuinka vallitsevan valtiosäännön mukaisesti valtioneuvoston olisi selkeämmin määriteltävä, minkä ministeriön vastuulle kokonaisturvallisuuden eri osa-alueet kuuluvat ja mikä taho vastaa osa-alueiden yhteensovittamisesta¹². Hiukan samassa hengessä oikeuskansleri Pöysti nostaa esiin demokratiaamme kohdistuvat haasteet sekä kykymme muodostaa pidemmän aikavälin kansallisen turvallisuuden näkemystä. Konkreettinen seikka on muun muassa pohdinta UTVA:n kokoonpanosta ja sisäministerin pysyvästä jäsenyydestä siinä.¹³ Kansallista ja sisäistä turvallisuutta tulevaisuuden osalta pohtien nousevat kysymykset lainsäädännöstä, johtamisesta, päätöksenteosta, tilannekuvasta ja sitä kautta laadukkaasta analyysista erityisesti esiin.

Selonteiden ja strategioiden vaikuttavuutta ja niiden hallinnollisen ohjauksen voimakkuutta sinänsä on hyvin vaikea, ellei mahdotonta, arvioida. Ne jättävät avoimeksi sen, miten esimerkiksi tunnistettuihin lukuisiin toimintaympäristöhaasteisiin vastataan puhumattakaan siitä, kuinka näitä mahdollisten toimenpiteiden vaikuttavuutta mitataan.

¹² Jonkka 2011.

¹³ ks. Pöysti luento Paasikivi-seurassa 3.9.2019.

Suomalainen yhteiskunta on monin tavoin edelleen toimiva sekä kansalaisilleen turvallinen. Tämä tilanne perustuu moniin eri historiallis-yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka luovat puitteet nykyiselle arjen turvallisuutta tuottavalle toiminnalle. Toisin sanoen, suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuden perusta nojaa edelleen vahvasti taloudelliseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin. Jotta tämä kokonaisuus toimisi hyvin myös tulevaisuudessa, tulisi turvallisuuskysymysten ymmärrystä ja huomioonottamista eri sektoreilla vahvistaa.

Esimerkiksi kysymys siitä, kuinka kansallisen turvallisuuden intressit huomioidaan muilla kuin sisä-, puolustus- tai ulkoasiainhallinnoilla on ratkaisevan tärkeä tulevaisuuden osalta. Tässäkään mielessä yhteiskunnallisesti suhteellisen kapealta sektorilta tehty selonteko ei riitä, kun tarkastellaan muuttuvan turvallisuusympäristömme haasteita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon parissa tunnistetaan jo varhaisessa vaiheessa ihmisten elämiseen liittyviä haasteita, jotka hyvin suurella todennäköisyydellä tuottavat erilaisia turvallisuusriskejä niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin. Ennakoivan ja vaikuttavan toiminnan ongelmana on viranomaisten resurssien puutteen lisäksi yksilöä koskeva tietosuoja, joka estää yksilönkin, saati yhteiskunnan, kannalta järkevän ja vaikuttavan viranomaistoiminnan.

Selonteossa voisi olla oma kappale, jossa olisi yhteenveto edellisen selonteon toimenpiteistä ja arvio niiden toteutumisesta. Toisaalta selonteon alussa kuvataan Suomen muuttuvan osana Eurooppaa ja kansainvälistä yhteisöä, millaisiin odotuksiin ja olettamuksiin sekä ymmärrykseen (analyysiin) tämä perustuu? Onko meillä kansallisesti määritetyt turvallisuutta koskevat priorisoidut tavoitteet, joihin pyritään? Tulisiko olla, ja millaisen prosessin ja rakenteen tämä edellyttäisi? Kuinka ja minkä tahon toimesta tätä kokonaisuutta arvioitaisiin ja seurattaisiin?

Selonteon lopussa on Suomi-2030 luku. Olisi hyödyllistä, jos kyettäisiin luomaan kattava tiekartta siitä, kuinka sinne voidaan päästä. Jotta selonteon vaikuttavuutta kyetään lisäämään, tulisi esittää hallinnonaloittain priorisoitu lista toimenpiteistä, joihin ryhdytään sekä näitä toimenpiteitä edellyttävät (mahdollistavat) lainsäädäntöhankkeet. Tämän tiekartan tulisi sisältää myös aikataulutus sekä selkeä vastuutaho. Tämä kokonaisuus tulisi muodostaa tietojohtoisesti laadukkaaseen ja kattavaan analyysin perustuen. Tarvitaan kattava, luotettava ja toimiva ”hallinnollinen tilannekuva”. Liian usein eri sektorit ja hallinnonalat toimivat irrallisesti ja kapea-alaisesti.

3 Turvallisuusviranomaisten haasteet – huomioita ja nostoja

Tässä luvussa listaan yksittäisiä huomioita ja kysymyksiä liittyen selonteossa esillä olleisiin teemoihin. Yleisellä tasolla haasteet liittyvät kaikkien toimijoiden arkeen, mutta yksityiskohtaisemman substanssin osalta näkemykset painottuvat poliisitoimintaan.

Resurssit ja kyky tuottaa turvallisuutta

Turvallisuussympäristön muutoksen lisäksi on merkittävä tekijä ollut valtiontalouden tehostaminen ja supistaminen. Julkinen hallinto on järjestelmällisesti ulkoistanut erilaisia palvelujaan, mikä näkyy eri tavoin kansallisen ja sisäisen turvallisuuden tuottamisessa, toimijoiden määrässä sekä muun muassa valmius- ja varautumiskyvykkyyksien ulkoistuksina ja keskinäisriippuvaisuuksina.

Pitkällä aikavälillä henkilöstömäärän vähentyminen ja poliisiasemaverkon harventuminen on tarkoittanut, että poliisi on joutunut tilanteeseen, jossa tehtäviä joudutaan priorisoimaan voimakkaasti. Näin tapahtuu rikostutkinnassa, jossa on käytettävissä lain suomat mahdollisuudet esimerkiksi esitutinnan rajoittamismenettelyyn¹⁴.

Valvonta- ja hälytystoiminnassa priorisointi merkitsee erilaisiin valvontatehtäviin kohdennettavan työajan vähentämistä ja vapautuvan työajan kohdentamista muihin tehtäviin, kuten hälytystehtävien hoitamiseen. Kansalaisen näkökulmasta tilanne ei ole hyvä, eikä se lisää yhteiskunnallista turvallisuudentunnetta tai luottamusta poliisiin. Tässä kohdin sisäinen valvonta tai laillisuusvalvonta ei ole ensisijainen kriteeri. Mikäli luottamus poliisitoimintaan alkaa horjua, se heijastuu myös laajemmin viranomaisiin ja valtioon sekä yhteiskunnallis-poliittiseen ilmapiiriin. Turvallisuus on yksi harvoja yhteiskunnallisia palveluita, joissa kansalaiset ovat perinteisesti olleet melko tasa-arvoisia. Kielteisellä ja syvenevällä kehityksellä on väistämättä vaikutuksia yhteiskunnalliseen vakauteen ja rauhaan.

Vuonna 2020 poliisilta jäi ns. hoitamatta 87 521 tehtävää (yhteensä 8,6%) kaikista tehtävistä. Tilastojen perusteella emme käytännössä tiedä millaisia tehtäviä jäi hoitamatta¹⁵. Samoin emme tiedä mitä hoitamatta jääneistä tehtävistä seurasi yksittäiselle ihmiselle tai yhteiskunnan eri sektoreille. Jos perustehtävienkin hoitaminen on jo haasteellista, niin tällöin paikallaan pohtia, millaiset resurssit jäävät ennakoiwaan ja ennalta ehkäisevään työhön. Tältä osin selontekoon kirjattu tavoite siirtymisestä reaktiivisesta toiminnasta proaktiiviseen ei tunnu toteuttamiskelpoiselta.

Samanaikaisesti kun esimerkiksi poliisi ei näy keskusten ulkopuolella niin tämä heijastuu niin poliisin kuin laajemminkin viranomaisten tilannekuvaan. Kyse ei ole ainoastaan luottamuksesta. On myös havaittu, kuinka rikollinen toiminta siirtyy sinne missä valvontaa ei ole. Lisäksi meillä ei ole tietoa ja luotettavaa ymmärrystä siitä, missä määrin ns. harva-

¹⁴ Eri lähteistä ja keskustelujen perusteella laitoksesta riippuen yksittäisellä tutkijalla on tutkittavanaan noin 70-100 rikosta jatkuvasti, ja vastaavasti tutkinnanjohtajalla jopa satoja juttuja pöydällään.

¹⁵ Pääosin ns. ei-kiireellisiä jää hoitamatta, mutta aiempina vuonna on jäänyt hoitamatta myös a- ja b-luokan tehtäviä, jotka tulisi hoitaa viipymättä.

alueilla ei ilmoiteta rikoksista tai turvallisuustapahtumista, koska sillä ei ole merkitystä – kukaan ei kuitenkaan tule tai ilmoitettua rikosta ei tutkita.

Mitä tämä tarkoittaa pitkällä aikavälillä? Millainen ns. turvallisuuden korjausvelka tästä muodostuu? Millaisen viestin tämä antaa yhteiskuntaan laajemmin sekä esimerkiksi rikoksiin syylistyneille, jotka eivät ikinä joudu vastuuseen? Ja ennen kaikkea mitä tämä kertoo uhrille?

Kuvaava on, että kun koronakriisin myötä valvonta- ja hälytystoimintasektorin päivittäisten tehtävien luonne muuttui, partiot pystyivät kiinnittämään huomiota liikennevalvontaan, sillä seurauksella, että kesäkuuhun 2020 mennessä oli poliisitoiminnan seurauksena enemmän kiinniotettuja rattijuoppoja kuin edellisenä vuonna yhteensä.¹⁶ Rattijuopot ovat olleet muutenkin jo pitkään yksi kansalaisten merkittävä huolenaihe.¹⁷ Vastaavasti etenkin Suomen ja Ruotsin välisellä raja-alueella palautetun rajavalvonnan myötä lisääntyivät huumausainetakavarikot merkittävästi.

Kansalaiset eivät saa joutua eriarvoiseen asemaan valtakunnan eri osissa riippuen paikasta, jossa asuvat tai jossa sattuvat kulloinkin olemaan. Poliisin resurssien nykytilanne ja vuosittain käytävä julkinen keskustelu on huono viesti kaikin puolin niin yksilölle kuin ennen kaikkea suomalaiselle yhteiskunnalle sekä kansallisen turvallisuuden ylläpidolle. Hyvin toimiva ja luottamusta herättävä viranomaistoiminta on erittäin tärkeää yhteiskunnalliselle koheesiolle.

Turvallisuustoimijoiden omien resurssien kaventuessa eri toimijat ovat joutuneet keskittymään oman toimintansa suunnitteluun entistä tiiviimmin. Tämä on osaltaan vahvistanut sillokeskeistä toimintaa entuudestaan. Kuitenkin muuttunut turvallisuusympäristö ja koronapandemia ovat osoittaneet, kuinka monitahoisesti ja laajasti erilaiset toimenpiteet kuitenkin edellyttävät osaamista sekä henkilöstöresursseja eri tahoilla ja sektoreilla.

Ennalta estävyys

Strategisesti ja kustannusten valossa ennalta estävään toimintaan tulisi merkittävästi panostaa, koska vain näin kyetään lopulta vaikuttamaan perustehtävien määrään tulevaisuudessa. Siten myös kansalaisten vahvaa luottamusta viranomaisiin ja siten poliisin kyettäisiin ylläpitämään, mikä puolestaan tukisi yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä siten kansallista turvallisuutta. Onnistunut ennalta estävä toiminta ylipäätään heijastuu myönteisesti lähes kaikille yhteiskunnan sektoreille.

¹⁶ Helsingin sanomat 24.6.2020

¹⁷ Merkittävä tähän ilmiöön liittyvä muutos on ollut se, että nykyään rattijuoppoista vähemmistö on alkoholia juoneita. Sen sijaan yhä useampi jää kiinni huumausaineiden vaikutuksen alaisena ajamisesta.

Todellisuudessa merkittävä haaste on, että ennalta estävä toiminta (EET) ei ole priorisoitu arjessa, koska resurssit eivät riitä (esim. koulupoliisi, liikennevalvonta). EET:tä ei tue myöskään lainsäädäntö. Ennalta estävää toimintaa rajoittaa merkittävällä tavalla myös lainsäädäntö, joka usein estää järkevän, mielekkään ja kustannustehokkaan tiedonvaihdon ja tiedonkulun. Esimerkiksi poliisin ongelma on se, että ei ole erikseen rikostiedustelua koskevaa lakia.

Poliisitoimintaa ja ennalta estävää toimintaa koskevia haasteita on edellä mainitusta heikosta resurssoinnista johtuvat haasteet. Muita ovat koulutukseen liittyvät kysymykset ja osaamisen kehittäminen. Kilpailu hyvistä hakijoista kiristyy, samanaikaisesti tarvitsemme erilaisista etnisistä taustoista tulevia henkilöitä kaikille sisäasiainhallinnon sektoreille.

Viime vuosien henkilöstöbarometrien tulokset kertovat myös poliisin henkilöstön väsymisestä. On selvää, että pitkällä aikavälillä tällainen kehitys heijastuu kielteisesti niin henkilöstön voimavaroihin kuin poliisin kykyyn tuottaa palveluja kansalaisille ja yhteiskunnalle. Henkilöstön jaksaminen on merkittävä kysymys kaikkialla. Tähän liittyy myös kysymys muuttuvista työolosuhteista, jotka eri alueilla vaikeutuessaan saattavat herättää alan vaihtamiseen liittyviä ajatuksia.¹⁸ Tämä on mahdollinen riski, joka tulisi ennakoida myös Suomessa.

Ennalta estävään toimintaan liittyvä merkittävä haaste on kyky ylläpitää sekä kehittää hyvin toimivia ja toiminnan vaikuttavuutta edistäviä tietojärjestelmiä. Niiden osalta on ollut merkittäviä haasteita ja niukkojen resurssien valossa on olennainen kysymys, kuinka varmistetaan niin poliisin kuin muidenkin toimijoiden kyvykkyydet tulevana vuosikymmeninä. Nämä tietojärjestelmiin liittyvät seikat heijastuvat myös kriisiviestintään ja -johtamiseen. Turvallisten ja toimivien tietoliikenneyhteyksien puute on merkittävä hankaluus. Tiedon ja datan haavoittuvuus sekä rikollinen hyödyntäminen tai peräti hybridivaikuttaminen mahdollistuvat tämän vuoksi.

Arjen toiminnan painopisteitä

EU-strategian osalta tulisi korostaa esillä olleiden ulottuvuuksien ja ilmiöiden lisäksi terrorismia, järjestäytyntä rikollisuutta sekä ennen kaikkea muuttuvia uhkia. Tätä kautta myös olisi ollut mahdollista huomioida niin suojelupoliisin kuin maahanmuuttoviraston merkitys paremmin erityisesti ennalta estävän toiminnan sekä siten kansallisen turvallisuuden kontekstissa.

¹⁸ Ruotsissa tämä on poliisin osalta erittäin merkittävä haaste (tuore kysely osoittaa että 36% on miettinyt alan vaihtamista. SVT Mätning: En av tre poliser letar aktivt efter nytt jobb, 2.11.2021

Olemme vahvasti menossa kohti datakeskeistä maailmaa, joka pakottaa viranomaiset merkittäviin muutoksiin. Muutostarve heijastuu voimakkaasti osaamiseen, resursseihin, lainsäädäntöön sekä viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Parhaimmillaan tätä kautta olisi mahdollista edistää ennalta estävää toimintaa. Lisäksi tällä ulottuvuudella on vahva merkitys etenkin suhteessamme Euroopan unioniin ja yksittäisiin jäsenmaihiin.

Laiton verkkokauppa ei ole vain ulkoinen ilmiö – Suomessa merkittävä määrä huumekaupasta tapahtuu TOR-verkossa. Huumausaineisiin liittyvä rikollisuus on merkittävästi kasvanut (ml. huumekuolemat). Esimerkiksi poliisipäälliköt nostivat sen keskeisimmäksi turvallisuuden huolenaiheeksi. Tätä monisyistä rikollisuutta olisi voinut käsitellä syvemmin selonteossa.¹⁹

Selonteossa mainitaan kehittyvä analyysikyky ja sen sisältämät mahdollisuudet. Haasteena on, että jo nyt saadaan analyysitoiminnan kautta niin paljon tietoa, että kyky prosessoida, jäsentää ja priorisoida aineistoa ei ole mahdollista riittävässä määrin. Kenties keinoäly ja data-analyysi tuovat aikanaan ratkaisuja edellyttäen, että lainsäädäntö sallii tätä koskevan toiminnan. Eräs arkinen ongelma on analyysi(tiedustelu)tiedon jakaminen eri toimijoiden kesken. Osa ongelmaa on esitutkintapakko, mikä esimerkiksi verkkorikollisuudessa muodostaa merkittävän haasteen.

Verkkorikollisuuden tutkintaan tulee panostaa entistä enemmän. Tulevaisuuden osalta tämä painopiste on jo nyt nähtävissä, mutta kaikkien arvioiden mukaan suuntaus tulee vahvistumaan. Emme edes tiedä vielä mitä tuleman pitää. Varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyen verkko- ja kyberrikollisuuden kokonaisuus haastaa koko viranomaiskentän eikä ainoastaan sisäasiainhallinnon toimijoita. Digitalisoituminen ja teknologian murros pakottavat myös Suomen pohtimaan, kuinka säilyttää avoimuus sekä luottamus verkkoon ja siten sen kautta entisestään lisääntyvään viestintään sekä vaikuttamiseen. Tämä ilmiö on juuri sellainen, jonka ongelmia ei pystytä siilomaisella toiminnalla ratkomaan.

Verkko liittyy myös huomattavassa määrin yhteiskunnan polarisoitumiseen mm. äärivasemmiston ja – oikeiston sekä terrorismin kautta. Hybridivaikuttaminen jo määritelmällisesti edellyttää laaja-alaista yhteistyötä sekä tiedonkulkua eri toimijoiden kesken puhumattakaan valtioneuvoston strategisesta viestinnästä. Onko tähän merkittävään kansallisen turvallisuuden uhakuvaan tosiasiallisesti olemassa valmiuksia ja suorituskykyä puhumattakaan ajantasaisesta sekä ennakoivan toiminnan mahdollistavasta lainsäädännöstä?

¹⁹ Ks. esim. Tampereen kaupungin tuore turvallisuusselvitys (16.8-30.8.2021, vastaajia 3313). Aineisto allekirjoittaneen hallussa.

Alueiden eriytyminen

Yhteiskunnan kuplautuminen ja eriytyminen näyttää jatkuvan. Yhteiskunnan taloudellinen perusta horjuu, ja kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen yhdessä teknologian ja ilmastonmuutoksen kanssa luovat haasteelliset lähtökohdat alueellisesti tuleville vuosille. Alueiden keskinäinen kilpailu lisääntyy, kuinka tämä heijastuu valtakunnantasolla turvallisuushaasteisiin sekä eri viranomaisten kykyyn vastata haasteisiin?²⁰

Vieraskielisten määrän merkittävä nousu Suomessa luo paineita viranomaisten rekrytointiin ja koulutukseen. Pk-seudulla pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa. On nähtävissä, että segregaatiokehitys entisestään vahvistuu. Mikäli meillä, Ruotsin tapaan, entisestään vahvistuu kehitys, jossa syntyy lähiöitä, joissa asuu alhaisen koulutustason omaavia, syystä tai toisesta syrjäytyneitä ja huonosti kotoutuneita, niin on selvää, että erilaiset sosiaaliset ja turvallisuuteen liittyvät riskitekijät vahvistuvat.²¹

Keskeinen kysymys on, että onko meillä kattavaa ja kokonaisvaltaista tilannekuvaa sekä analyysia nykytilanteesta ja tulevasta? Ja jos on, niin millaisiin yksittäisiin ja kokonaisvaltaisiin toimenpiteisiin ryhdytään, kenen toimesta ja millä aikataululla? Jos esimerkiksi poliisin resurssit eivät merkittävästi lisäännä, johtaa se turvallisuuden kannalta entistä eriarvoisempaan kehitykseen. Vaikka resursseja lopulta olisikin kohdennettaviksi, osaavan työvoiman löytäminen vaikeutuu.²² Monet näistä nyt nähtävissä olevista kehityskuluista on ollut esillä jo vuosia – on kysyttävä, että onko kaikki voitava tehty?

Maahanmuutto

Muuttuva kansainvälinen tilanne heijastuu eri tavoin Suomen valtioon ja yhteiskuntaan. Vuoden 2015 maahanmuuttokriisi tai nyt Valko-Venäjän toimesta tapahtuva hybridioperaatio (EU:n piirissä puhuttu myös sotatoimista) kiteyttävät erityisesti globaaliin toimintaympäristöön ja hallitsemattomaan maahanmuuttoon liittyvät haasteet. Väestönkasvu, heikot valtiot, ilmastonmuutos, jatkuvat kriisit ja konfliktit tuottavat paikallisesti mittaamatonta kärsimystä sekä merkittävän määrän erilaisia turvallisuusriskejä niin paikallisesti kuin aina suomalaiseen yhteiskuntaan ulottuen. Pahimmillaan kyse voi olla mittavasta yhteiskunnan toimintakyvyn ja kansallisen turvallisuuden vaarantavasta ilmiöstä. Tämä voi konkretisoitua erittäin vakavana yhteiskunnan toimintakykyä uhkaavana tilanteena missä esimerkiksi läntinen naapurimme tällä hetkellä on tai yhtäällä jopa vielä merkittävämpänä sotatoimea lähentyvänä hybridi vaikuttamiskysymyksenä.

²⁰ Helsingin Kallio - siellä asuu enemmän asukkaita kuin 257 kunnassa. Aro, MDI esitelmä Polamkissa 2021.

²¹ Vieraskielisen väestön määrä – v. 1990 25000; v. 2000 100 000; v. 2020 430 000; v.2040 900 000. Aro, MDI esitelmä Polamkissa 2021.

²² Ks. Lonka, H., Laitinen, K. et.al. (2020) Kansallisen turvallisuuden vaikutusarviointi 2020. Laitinen, K. (2013b).

Maahanmuuttoon liittyvät riskit konkretisoituvat järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin torjunnan ja väkivaltaisen radikalisoitumisen muodossa. Oma merkityksellinen ulottuvuutensa on uhriutuminen, syrjäytyminen, segregatio ja viime kädessä yhteiskunnallinen polarisoituminen. Kielteiset kehät synnyttävät yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti vaarantavia ilmiöitä. Nämä tekijät tuottavat merkittäviä haasteita viranomaistoiminnalle ja -koulutukselle puhumattakaan laajemmin yhteiskunnan toimivuudesta.

Kyky vaikuttaa valtion rajojen ulkopuolella heijastuu suoraan sisäiseen turvallisuuteen ja päinvastoin: mitä vahvempi ja vakaampi yhteiskunta on, sitä vähemmän altis se on erilaisille ulkoisille vaikutteille ja vaikuttamisille – niin henkisille kuin fyysisille. Kyse on ennen kaikkea pidemmän aikavälin ongelmasta, kuten julkisuudessa usein esillä olleet huolestuttavat esimerkit Tanskasta ja Ruotsista osoittavat. Ajatus siitä, että Tanskan tai Ruotsin kaltaiset maahanmuuttoon liittyvät ilmiöt eivät koskisi Suomea, on sekä kansallisen turvallisuuden että toimivan talous- ja yhteiskuntapolitiikan kannalta hyvin ongelmallinen. Kansallisen ulottuvuuden lisäksi Suomella on huomattava vastuu toimia luotettavasti ja ennalta ehkäisevästi koko Euroopan unionin turvallisuusintressit huomioiden.

Tanskaa ja Ruotsia voidaan Suomen näkökulmasta pitää, jos ei esikuvina, niin vähintään verrokkimaina, joiden kautta peilaamme ja arvioimme kansallisia kehittämistarpeita. Globaalisti nämä valtiot ovat demokratian soihdunkantajia. Tässä valossa näiden yhteiskuntien viimeaikainen kehitys on merkille pantavaa – kummassakin valtiossa ollaan otettu tai harkitaan vakavasti sellaisia keinoja, joiden käyttöönotto nyky-Suomessa herättäisi erittäin vakavan keskustelun. Esillä olevat tai jo päätetyt keinot, joissa rajoitetaan oikeuksia sosiaaliturvaan tai maassaoloa tai toisaalta halutaan antaa poliisille poikkeuksellisesti ihmisten oikeuksiin salaisia pakkokeinoja, on seurausta hyvin epäonnistuneesta maahanmuuttopolitiikasta ja kotoutumisesta. Selonteossa korostuu ennalta estämistä koskeva ajattelu ja tämäkin kysymys poliittisista herkkyyksistä huolimatta tulisi kyetä realistisesti käsittelemään kuten kaikki muutkin kansalliset turvallisuushaasteemme.

Huoltovarmuus ja alueellinen varautuminen

Huoltovarmuudella tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalistien edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Suomessa huoltovarmuuden käsitteeseen sisältyy myös yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin ja sitä tukevien järjestelmien toimintavarmuus. Huoltovarmuus on olennainen osa kansallisen ja sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta. Tämän kokonaisuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sisäministeriön hallinnonalan toimijat ovat keskeisessä asemassa.

Varautumiseen ja valmiuteen liittyvät kysymykset eivät aina näy viranomaisten arjessa, mutta häiriötilan sattuessa niiden rooli on kattava ja olennainen yhteiskunnan turvallisuuden sekä toimintakyvyn turvaamisessa. Perinteinen turvallisuuteen sekä varautumiseen liittyvä ajattelu- ja toimintamalli, jossa kukin hallinnonala, toimivaltainen viranomainen, vastaa itsenäisesti kansallisen turvallisuuden kysymyksistä sekä intresseistä edustaa menneitä aikoja. Digitalisoituneessa tietoyhteiskunnassa kriittisen tiedon ja osaamisen huoltovarmuus korostuu entisestään.

Sisäisen ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta esimerkiksi alueellisten valmius- ja varautumisharjoitusten arviointitoiminnassa on tullut esille vahvasti, kuinka haastavassa tilanteessa olisimme laajan kriisin sattuessa. Viranomaisten toimintakyky keskusten ulkopuolella on hyvin vaihteleva. Lisäksi viime vuosikymmenten kehitys, jonka seurauksena entistä enemmän kriittistä osaamista ja omistusta on ulkopuolisissa käsissä merkinnyt haasteellista toimintaympäristöä.²³

4. Tulevaisuuden haasteita ja riskejä

Mikäli yhteiskunnan turvaverkot entisestään ohentuvat, niin tällöin syrjäytyminen ja pahoinvointi ovat yhteiskuntarauhalle ja turvallisuudelle merkittävä uhka. Tällä puolestaan on merkittäviä heijastuksia pidemmän aikavälin yhteiskunnalliseen kehitykseen ja aina poliittisen järjestelmän toimivuuteen sekä legitimitettiin. Tällaiset uhkakuvat edellyttävät valtiolta, yhteiskunnalta ja viranomaistoiminnalta hyvää yhteistä tilannekuvaa, yhteisten tavoitteiden asettelua, sujuvaa tiedonkulkua ja luottamusta sekä toimintaa tukevaa lainsäädäntöä. Edellä mainittujen lisäksi tarvitsemme erityisesti vaikuttavia yhteiskuntapolitiikkaa ja konkreettisia toimia.

Niin ikään on nähdäkseni selvää, että tarvitsemme entistä vaikuttavampaa viranomaisten välistä yhteistyötä (ml. tiedonkulkua ja relevantin tiedon hyödyntämistä), jota myös lainsäädännön pitää tukea. Henkilöstöä koskevat samat haasteet – tarvitsemme entistä enemmän ihmisiä, jotka ymmärtävät eri sektoreiden toimijoiden työnkuvaa ja arkea sekä siten entistä paremmin hahmottavat turvallisuuden tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia ja keskinäisriippuvuuksia. Ihmiset tuottavat turvallisuutta ja luovat ne olosuhteet, missä tulevaisuutta otetaan vastaan.

Henkilöstön osalta konkreettisia toimia voisivat olla esimerkiksi koulutuksen, työkierron ja intensiivisemmän valmius- ja varautumisharjoittelun tehostaminen. Ne loisivat perustaa laajemmalle osaamiselle ja siten parempaa ymmärrystä turvallisuusasioiden kokonaisuudesta sekä ennen kaikkea siitä, miltä kansallisen turvallisuuden ja sisäisen

²³ Poliisiammattikorkeakoulun johdolla on tehty ja tehdään useita ns. ulkoisia arviointeja varautumis- ja valmiusharjoituksista.

turvallisuuden haasteet näyttävät ”naapurisiilossa”. Tästä seuraisi entistä parempia valmiuksia sekä kyvykkyyksiä toimia yhdessä ja tuottaa siten parempaa ennakointi- ja varautumisoaamista (ml. tilannekuvatoiminto).

Jaetut merkitykset, yhteinen ymmärrys ja yhteinen tekeminen tuottavat kaikkia hyödyttävää potentiaalia. Tätä kautta meillä on mahdollisuus tunnistaa ja proaktiivisesti reagoida sillojen välisiin kapeikkoihin, jotka eivät lähtökohtaisesti toimivaltainen-viranomainen-ajattelussa kuulu kenellekään, vaan jäävät piiloon ja hallintojen väleihin. Kysymys ei ole vain ministeriöistä ja niiden alaisista virastoista, vaan tämä muutostarve koskee myös kuntia ja maakuntia.

Mikäli muutos tapahtuu ennakoiden ja kehittämistoimien kautta, niin valmiutemme seuraavaan kriisiin on parempi kuin jos musta joutsen tai jokin muu horisontin takaa tuleva ”olio” meidät muutoksiin pakottaa. On jatkossakin selvää, että jonkun tulee johtaa ja vastata toiminnasta. Kysymys on siitä, kuinka kyetä turvallisuusjohtamaan ne kysymykset ja ongelmat, jotka kiteytyvät etenkin niissä kysymyksissä, jotka eivät suoranaisesti kuulu kenellekään. Turvallisuuden tuottaminen tulee nähdä prosessina, jossa eri tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan eri tahoja – riippuen kysymyksestä jonkin panos on merkittävämpi kuin jonkin toisen. Tämä ajattelu on meillä lähtökohtaisesti tunnistettu.

Meidän tulisi miettiä, varsinkin pysyvässä resurssiniukkuuden tilassa, entistä joustavammin toimivaa viranomaisyhteistyötä. Me tarvitsemme entistä enemmän sellaisia elimiä, joissa ovat edustettuina keskeiset viranomaistahot, jotka kykenevät kriisistä riippuen joustavasti vastaanottamaan ja hyödyntämään eri tahoilla olevaa osaamista ja konkreettisia resursseja ilman, että toimivaltainen-viranomainen-ajattelu estää toimintaa tai tiedonkulkua rajoittavat lait estävät tähän tehtävään valtion palkkaamaa viranomaista suorittamaan kulloinkin tarvittavaa toimenpidettä.

Yhteisen tekemisen edistäminen, tilannetietoisuuden ja -kuvatoiminnon vahvistaminen, yhteisten tietokantojen sekä rekisterien hyödyntäminen jne. ovat konkreettisia toimia, joita tulisi vakavasti harkita edistettävän. Samanaikaisesti kun tulisi edistää yhteisten toimintojen mietintää sekä yhdessä tekemistä ja yhteistä koulutusta esimerkiksi sisäasiainhallinnon puitteissa, niin samanaikaisesti tulee huolehtia, että eri viranomaisputkien osaaminen ja kehittäminen säilytetään.

Tarkoituksenmukaisen laajasti eri tahoja palvelevan toimintamallin myötä syntyisi myös turvallisuuden ja varautumisen tietovaranto, joka palvelisi laajasti eri tahoja. Tämä vahvistaisi entisestään kansallisen ja sisäisen sekä siten kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin edellytyksiä. Samoin laaja-alaisen turvallisuusstrategioiden tuottaminen, toimeenpano ja vaikuttavuuden seuranta paranisivat ja yhteensovittaminen selontekoprosessien kanssa helpottuisi.

Toisin sanoen, sitä erikoisosaamista jota eri tahoilla on, tulee vaalia ja kehittää, jotta erilaisissa kriiseissä tarvittavaa lisäarvoa saadaan hyödynnettyä. Pitkälti kyse on strategisesta kumppanuudesta. Toimijat ovat vahvassa keskinäisen riippuvuuden tilassa tavoitellen lopputulosta, jota ei ole ilman strategisia kumppaneita mahdollista saavuttaa.²⁴

”Ehkä huomisen yhteistyö on jotain, mikä ei järjestäydy annettujen tehtäväalueiden ja oletusten ehdoilla – jotain, mikä ei näe toisen tontille astumista tai omalle tontille päästämistä lainkaan relevanttina kysymyksenä, sillä tonttijakoa tehdään enemmänkin ongelman kuin ratkaisijoiden ehdoilla. Ehkä tarvittava yhteistyö edellyttää hellittämistä jostain, mikä tähän saakka on antanut tukea, turvaa ja varmuutta. Näin nähtynä toimijoiden välinen yhteistyö on välttämätöntä, mutta kaukana kivuttomasta.”²⁵

Ratkaisun, ongelman ja tavoitteen tulee ehdottaa rakennetta ja hallinnon muotoa, ei päinvastoin.

²⁴ Ks. Laitinen ja Jukarainen 2014.

²⁵ Ks. Heino, Huotari, Laitinen 2020

Lähteet

Aro, Timo (2021) "Alueellinen eriytyminen jakaa alueet voittajiin, sinnittelijöihin ja häviäjiin", esitelmä Polamkissa 2021, MDI

Heino, Ossi, Huotarinen, Vesa. & Laitinen, Kari. (2020, toim.) Varautuminen eilen – varautuminen huomenna: Puheenvuoroja Suomesta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 136.

Helsingin sanomat 24.6.2020.

Joenniemi, Pertti (1993): "Euro-Suomi; rajalla, rajojen välissä vai rajaton?" teoksessa Suomesta Euro-Suomeen. Toim. Pertti Joenniemi, Rauhan- ja konfliktitutkimuslaitos, tutkimustiedote No.53, 17-47.

Jonkka, Jaakko (2011) Valtioneuvoston kanslian lausuntopyyntö 30.6.2011, VNK 14:00/2009. Asia Hallbergin komitean mietintö Varautuminen ja kokonaisturvallisuus (VNK:n julkaisusarja 21/2010).

Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäministeriö 5 / 2019.

Laitinen Kari (1999): Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: Tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Laitinen, Kari (2007), (toim.) Tuhat ja yksi uhkaa – tulkintoja terrorismista. Poliisiammattikorkeakoulun julkaisuja 66 / 2007.

Laitinen Kari (2013) Poliisin tulevaisuus – tulevaisuuden poliisi; Raportti poliisitoiminnan kehittämishankkeesta – POKEHasta 2013. Poliisihallituksen julkaisusarja.

Laitinen Kari & Jukarainen Pirjo (2014) Tietojohdatus ja toiminnan vaikuttavuuden arviointi moniviranomaistyössä - Tapaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteinen rikostiedustelu ja -analyysitoiminta (PTR -rikostorjunta). Poliisiammattikorkeakoulun julkaisuja, 2014, (julkinen versio).

Laitinen Kari & Huhtinen Aki-Mauri (2021) Kansallinen turvallisuus murroksessa. Docendo.

Lonka Harriet, Laitinen Kari, Keinänen Anssi, Wähä Susanna, Huhtinen Aki-Mauri, Paasonen Jyri (2020) Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi. VNTEAS hanke, Julkaisu VNK.

Lonka Harriet ja Keinänen Anssi (2020) Vierashuoneessa: FT Harriet Lonka ja professori Anssi Keinänen: Säädosjohtaminen ja kansallisen turvallisuuden intressi.

<https://www.edilex.fi/uutiset/63997>.

Kari Laitinen
YTT, dosentti.
10.11.2021

Misec-hanke (2020) Kehittämistarpeet maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten selvittämistoiminnassa ja yhteistyössä ulkomaalaisasioiden käsittelyssä.

Maahanmuuttovirasto ja Poliisiammattikorkeakoulun toteuttaman maahanmuutto- ja turvallisuusviranomaisten yhteistyön kehittämishankkeen (MISEC-hanke) loppuraportti (luottamuksellinen TL IV). Viranomaiskäyttöön tarkoitettu raportti.

Oikeusministeriö (2019) Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän loppuraportti. Oikeusministeriön julkaisuja; Mietintöjä ja lausuntoja 2019: 29.

Police Threat Assessment, 2021, Norway.

Pöysti Tuomas (2019): "Kansallinen turvallisuus ja kestävä valtiosääntö", luento Paasikivi-seurassa 3.9.2019.

Suojelupoliisi (2019) Kansallisen turvallisuuden katsaus, julkaistu 5.12.2019.

Suojelupoliisi (2020) [Kansallisen turvallisuuden katsaus 2020 \(supo.fi\)](https://supo.fi/kansallinen-turvallisuus/katsaus-2020).

SVT Mätning: "En av tre poliser letar aktivt efter nytt jobb", 2.11.2021 [Mätning: En av tre poliser letar aktivt efter nytt jobb | SVT Nyheter](https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/en-av-tre-poliser-letar-aktivt-efter-nytt-jobb)

Tampereen kaupungin turvallisuusselvitys (16.8-30.8.2021, vastaajia 3313). Aineisto allekirjoittaneen hallussa